

Michal Šimečka
Martin Dubéci

Progresívna zahraničná politika

Zahraničná politika
Diskusná esej
Marec 2017

O Progresívnom Slovensku

Sme občianske združenie, ktorého cieľom je ponúkať progresívne riešenie spoločenských problémov a spájať ľudí, ktorí chcú takúto spoločenskú zmenu presadiť.

Cieľom série diskusných esejí je naštartovať verejnú diskusiu o progresívnych riešeniach spoločenských problémov. Názory prezentované v týchto dokumentoch nemusia vyjadrovať názor OZ Progresívne Slovensko ani inštitúcií v ktorých autori pôsobia.

O autoroch

Michal Šimečka je výskumným pracovníkom Ústavu medzinárodných vzťahov v Prahe a členom kabinetu českého ministra zahraničných vecí. Doktorské a magisterské štúdium absolvoval na Univerzite v Oxforde.

→ simecka@iir.cz

Martin Dubéci je výkonný riaditeľ a člen správnej rady OZ Progresívne Slovensko.

→ dubeci@progresivne.sk

Úvod

Slovenská zahraničná politika sa ocitla v paradoxnej situácii: jej význam pre krajinu dramaticky stúpa, no naše nároky na ňu zostávajú relatívne nízke. V čase, keď EU bojuje o prežitie, požadujeme od slovenských politikov len toľko, aby zbytočne neútočili na Brusel a zabezpečili čo najviac prostriedkov z eurofondov. Zoči-voči ohrozeniu európskej a regionálnej bezpečnosti nám stačí, aby slovenskí politici dodržali spojenecké záväzky a neprešli na opačnú stranu. V období závratného tempa globálnych zmien od našich politických elít očakávame nanajvyšš obranu status quo.

Časť politikov nespĺňa ani tento minimálny štandard zodpovednosti a racionality. Preto je namieste otázka, či vôbec môžeme žiadať viac. Máme žiadať pozitívne idey, strategickú hĺbku, hodnotové postoje, autentický jazyk, iniciatívny prístup k európskym a globálnym výzvam? Vieme si predstaviť zahraničnú a európsku politiku, ktorá premýšľa vo veľkom? Vieme si predstaviť krajinu, ktorá vníma okolitý svet inak než len zúženou optikou svojich národných záujmov?

Nasledujúci text vychádza z presvedčenia, že áno. Nekladíme si v ňom za cieľ obsiahnuť všetky aspekty slovenskej zahraničnej politiky: nevenujeme sa obrannej politike, NATO, bilaterálnym vzťahom, ekonomickej diplomacii ani sektorovým politikám EÚ. Naším cieľom nie je odpovedať na všetky otázky, ani predložiť definitívne riešenia, ale priniesť nové podnety pre úvahy o progresívnej zahraničnej politike.

V prvom kroku sa musíme vymaniť z paradigmy Slovenska ako malej krajiny bez vplyvu na veľké dejiny. Tá nám totiž podsúva len dve možné polohy: buď sme pasívnym objektom európskej a svetovej politiky, ktorého jedinou úlohou je lojalita k silnejším spojencom, alebo sme ich vzdorujúcim subjektom, ako v prípade gréckej pôžičky, utečeneckej krízy či sankciám voči Rusku. Naratív oklieštených možností je marketingovo príťažlivý. Zbavuje politikov zodpovednosti, a vo svojom determinizme kladie minimálne nároky na strategické uvažovanie. No vôbec nezodpovedá realite rozhodovacích mechanizmov v Európskej únii ani dynamike medzinárodných vzťahov v 21. storočí.

Potenciál slovenskej zahraničnej politiky je pritom väčší než kedykoľvek predtým. Z inštitucionálneho pohľadu patrí Slovensko k najpevnejšie ukotveným štátom planéty. Sme súčasťou klubu najvyspelejších ekonomík (OECD), najväčšieho svetového trhu (EU) a najsilnejšej obrannej aliancie (NATO). Ako člen eurozóny aj Schengenského priestoru patríme do najvnútornejšieho okruhu európskej integrácie. Sme obklopení susedmi, s ktorými máme spojenecké a priateľské vzťahy. Vďaka týmto priaznivým štrukturálnym faktorom má Slovensko omnoho väčší manévrovací priestor a geopolitickú váhu než iné štáty s porovnateľnou ekonomickou silou či počtom obyvateľov.

Možnosti slovenskej zahraničnej politiky sú umocnené špecifickou povahou vládnutia a rozhodovania v Únii. Jej inštitúcie zdieľanej suverenity a kultúra kompromisu vyvažujú mocenský princíp, a tým vytvárajú priestor pre stredne veľké a malé štáty, aby mohli formulovať a presadzovať svoje priority. Krajiny ako Estónsko, Švédsko či Holandsko sú lídrami v európskych politikách. Sila ich politických ideí a konštruktívneho prístupu preváži počet hlasov v Rade EÚ. Neexistuje objektívny dôvod, prečo by k nim nemohlo patriť aj Slovensko.

V podobnom duchu musíme uvažovať o identite Slovenska v globálnom kontexte. Nesmieme podľahnúť predstave, že medzinárodná politika je len nezmieriteľným stretom národných záujmov, kde o úspechu rozhodujú len statické parametre moci – geografia, ekonomické zdroje, či vojenské kapacity. Je to aj prostredie, v ktorom Kostarika presadila globálnu dohodu o obchode so zbraňami, v ktorom Malta utvára podobu medzinárodného námorného práva, kde je Nórsko diplomatickou veľmocou, Izrael dominuje novým technológiám, a Singapur či Fínsko určujú celosvetové štandardy v školstve.

V druhom kroku musíme prekonať predstavu o aktívnej zahraničnej politike ako zbytočnom luxuse, bez ktorého sa Slovensko – vzhľadom na množstvo domácich problémov – v konečnom dôsledku zaobíde. Táto prioritizácia zdrojov a politického kapitálu mala isté opodstatnenie v stabilnom období po vstupe do EU a NATO. Vo svetle apriórnej neistoty – neistoty, ktorá zasahuje všetky súčasné aj budúce verejné politiky, od súdnictva po sociálny systém – je tento argument neudržateľný.

Zahraničná politika dostáva opäť význam, aký mala v rozhodujúcich okamihoch 20. storočia. Reaktívny a ambivalentný postoj

– najmä v otázkach smerovania európskej integrácie – ktorý by sme za iných okolností mohli považovať za diplomatickú cnosť, je dnes strategickým zlyhaním. Ak chceme zotrvať v liberálnom centre budúcej EÚ a spoluutvárať podobu integračného projektu, musíme sa k nemu aktívne prihlásiť – už dnes. V hraničných momentoch je pasivita rizikom a nejednoznačnosť krokom do izolácie.

Nejde len o európsku agendu, ale v širšom zmysle o spôsob, akým sa vzťahujeme k svetu, ktorý je čoraz prepojenejší a konfliktnejší. Ide o postoj, aký zaujmeme v strete týchto paralelných a navzájom protikladných síl: v strete medzi globalizáciou a sociálnou emancipáciou, medzi ekonomickou integráciou a geopolitickým trieštením, medzi fúziou civilizácií a strachom z nej, medzi digitálnou blízkosťou a ľudským odcudzením.

Obeťou týchto pnutí je liberálny medzinárodný poriadok, ktorý po roku 1989 umožnil príbeh moderného európskeho Slovenska. Architektúra medzinárodných vzťahov, vybudovaná po druhej svetovej vojne západnými demokraciami, smeruje k úpadku a premene. Ide o postupný, no nezvratný proces – a zvolenie Donalda Trumpa ho zrejme ešte urýchli. Krízy, ktorým aktuálne čelíme – migračné vlny, ekonomická nerovnováha, ruská agresia či krvavý rozpad štátov na Blízkom východe – sú len sprievodnými otrasmi týchto tektonických zmien.

Spolu s celou EU stojíme pred voľbou. Jednou z možných reakcií – a po nej volajú populistické hlasy na Slovensku aj inde – je uzavrieť sa pred vonkajším svetom, dúfajúc, že tým zmiernime dopady globálnych pohybov na naše spoločnosti. Útek do menších a homogénnych celkov je prirodzenou reakciou na pocit ohrozenia. No ide o falošnú ilúziu, ktorá v konečnom dôsledku poškodí záujmy slovenských občanov omnoho viac, než externé vplyvy, pred akými nás sľubuje ochrániť. Je to voľba fatalizmu a rezignácie.

Slovensko dnes potrebuje presný opak. Bytostným nastavením našej zahraničnej politiky nesmie byť strach z budúcnosti, ale trpezlivé úsilie o lepšiu budúcnosť. Potrebujeme zahraničnú politiku, čo nehľadá na globálne zmeny len podozrievavými očami bezpečnostných či ekonomických hrozieb, ale aj priznou nových príležitostí. Jej intelektuálny horizont musí presiahnuť boj s aktuálnymi krízami, a smerovať k pozitívnej vízii európskeho a medzinárodného usporiadania.

Mala by sa opierať o štyri charakteristiky: (1) autentický proeurópsky postoj, (2) obhajobu liberálno-demokratických hodnôt (3) princíp otvorenosti a (4) politický obsah.

1. Hľadanie proeurópskej politiky

Pri diskusii o tom, ako by mala vyzeráť proeurópska politika, musíme vychádzať z toho, že členstvo v EÚ má pre Slovensko takpovediac existenciálny charakter: rozpad EÚ by mohol predznamenáť koniec slovenskej demokratickej štátnosti. A naopak, obnova európskeho projektu je kľúčom k našej budúcej slobode, bezpečnosti, blahobytu a sociálnej spravodlivosti.

Slovenské dejiny sú príbehom národnej emancipácie: jazykovej, kultúrnej, samosprávnej a napokon aj štátnej. Vypovedajú o úsilí a obetiach mnohých generácií v zápase o slobodu a možnosť suverénne rozhodovať o verejných záležitostiach. Členstvo v EÚ je pokračovaním a vyústením tohto príbehu. Slovenská identita v EÚ nielenže nezaniká, ale naopak dostáva pevné ukotvenie – a zároveň aj hlbší dejinný zmysel, ako konštitutívny prvok demokratickej Európy, ako súčasť otvoreného priestoru, v ktorom môžeme posúvať hranice našej slobody.

To isté platí o suverenite. Členstvo v EÚ ju nielenže neoslabuje, ale naopak umocňuje a naplňa reálnym obsahom. V globalizovanom svete, kde vlády strácajú kontrolu nad mnohými aspektami verejnej politiky, je to práve mocenská váha a právny rámec EÚ, ktoré nám zaručujú suverenitu rozhodovania o vnútorných záležitostiach. To priamo ovplyvňuje život každého z nás: v ochrane férovej obchodnej súťaže, v nastavení sociálnych a environmentálnych štandardov, v zápase o práva spotrebiteľov, či bojom proti daňovým únikom.

Európska únia dnes prežíva najhlbšiu krízu od svojho vzniku. Má mnoho príčin a mnoho podôb – bezpečnostnú, makro-ekonomickú a inštitucionálnu – no jej spoločným menovateľom je strata (seba)dôvery v to, čo robí európsky projekt výnimočným. Lebo EU je viac než len súborom inštitúcií, zmlúv či právnych noriem. Je viac než len spolkom štátov, ktoré usúdili, že jednotný trh a zdieľanie suverenity je najefektívnejším spôsobom, ako naplniť svoje záujmy.

Myšlienka európskej integrácie je predovšetkým snahou o útek z pasce mocenských nerovností. Vznikla po druhej svetovej vojne ako pokus o úplne nové – v moderných dejinách unikátne – usporiadanie politických a spoločenských vzťahov, prekonávajúce vertikálny a teritoriálne ohraničený model národného

štátu, a s ním aj hĺbkové príčiny násilia, útlaku a vylúčenia, ktoré uviedli do pohybu tragické udalosti 20. storočia. Európska identita – do tej miery, ako dnes existuje – je výnimočná práve tým, že sa nevymedzuje voči žiadnym národom, kultúram či civilizáciám, ale voči sebe samej, ako protipól svojej vlastnej temnej minulosti. Z tejto viery, že iná Európa je možná, plynú všetky hodnotové princípy integrácie: voľný pohyb, solidarita, demokracia, ľudské práva, sociálna spravodlivosť.

Dnes je zrejmé, že veľká časť Európanov – aj slovenských občanov – túto vieru stratila. Prosperitu a mier, v čo verili zakladatelia EU pred 60 rokmi, dnes považujeme za samozrejmosť. Z ideálov zostal byrokratický konštrukt. Práve strata viery v EÚ ako nástroj pokroku je skutočnou krízou európskeho projektu. Vzostup euroskeptických strán a nacionalizmu, či odchod Veľkej Británie, sú len jej prejavmi a dôsledkami.

V kontexte Rímskeho summitu sa do centra pozornosti dostáva model viacrýchlostnej Európy ako možná cesta z krízy. V pozadí týchto úvah je vzrastajúca obava zakladajúcich štátov, že nacionalistické a euroskeptické vlády – najmä tie, ktoré dnes stelesňuje Vyšehradská skupina – sú balvanom, ktorý sťahuje EÚ do politického a morálneho bahna. Proti tomu stojí strach stredoEurópskych elít z osudovej voľby, ktorá bude logickým vyústením posunu k viacrýchlostnej Európe: buď prijmú liberálne hodnoty a princíp solidarity – aj v citlivých oblastiach ako migrácia, azylové právo, obrana či sociálne veci – alebo zapadnú čoraz hlbšie do svojho neliberálneho bahna, a ocitnú sa mimo jadra EÚ.

Táto voľba nás núti nanovo premýšľať o tom, čo znamená proeurópska politika. Domáca debata o mieste Slovenska v EÚ sa dnes odohráva medzi dvoma mantinelmi: tichou orientáciou na jadro EÚ pod vedením Nemecka, čo je pozícia vlády, a hlučným volaním po návrate k národnej suverenite, ako to presadzuje časť opozície. Prvá poloha je strategicky správna – pre Slovensko neexistuje iná geopolitická či hodnotová alternatíva než príslušnosť k integračnému jadru – no priveľmi pasívna. Druhá poloha je vedome deštruktívna, ignorujúca historické poznanie, že ak sa európska politika začne štiepiť na národnom a mocenskom princípe, obeťou budú najmä menšie štáty ako Slovensko. Ani vládna ani opozičná pozícia ale neponúka pozitívnu víziu budúcnosti Európy. Pritom práve to musí byť zmyslom autentickerej proeurópskej politiky: úsilie o progresívnu zmenu, o súdržnejšiu a spravodlivejšiu Európu.

Čo to znamená v praxi? V prvom rade to znamená tlačiť na dobudovanie Eurozóny. Menová únia vo svojej súčasnej podobe – bez fiškálnej a investičnej politiky, bez automatických stabilizátorov, bez funkčnej bankovej a kapitálovej únie – len prehľbuje makro-ekonomickú nerovnováhu a vzájomnú nevraživosť medzi štátmi. Aby sa Eurozóna posunula vpred, musí byť viac než len mechanizmom finančnej disciplíny a cenovej stability. Jej politickým zmyslom musí byť zblížovanie životnej úrovne Európanov, ako aj boj proti chudobe a nerovnosti, napríklad zavedením európskeho systému poistenia proti nezamestnanosti a iných proticyklických opatrení.

To isté platí o jednotnom trhu. Ten stále fakticky neexistuje v kľúčových oblastiach služieb či digitálnej ekonomiky, v ktorých leží ťažisko budúceho rastu. To výrazne brzdí potenciál slovenských firiem. No ďalšia liberalizácia trhu musí ísť ruka v ruke s posilnením európskych pravidiel v oblasti daní: nie sadzieb, ale daňového základu, aby sa zúžil priestor pre daňové úniky a predátorské praktiky daňovej optimalizácie. Kľúčové je taktiež vystužiť sociálnej legislatívy EU. Faktom je, že konkurencieschopnosť Slovenska spočíva práve v nižších sociálnych štandardoch – mzdách či ochrane zamestnancov – oproti západným partnerom. No z pôvodnej výhody je dnes bremeno, čo nás drží v polohe „lacnej montovne“ na periférii jednotného trhu – lebo si v nej konkurujeme s Poľskom, Maďarskom či Rumunskom. Ak sa chceme z tohto dumpingového objatia vymaniť – a nepodryť pritom princíp voľného pohybu – cesta vedie práve cez dohodu na spoločných európskych štandardoch, napríklad aj vrátane výpočtu minimálnej mzdy.

Treťou oblasťou, kde musíme presadzovať zmenu, je bezpečnosť. EÚ v tejto chvíli nepotrebuje vlastnú armádu, okrem iného preto, že garantom európskej obrany je NATO. EÚ však potrebuje skutočnú bezpečnostnú politiku – dovnútra aj navonok. V praxi to znamená všetko od vojenských zborov schopných okamžitého nasadenia po jednotnú spravodajskú a protiteroristickú zložku. EÚ musí prevziať zodpovednosť za ochranu svojich občanov pred terorizmom či hybridnou destabilizáciou zo strany Ruska. No nesmie pritom stratiť svoju civilnú dušu, mäkkú silu, svoju schopnosť tvoriť hlbšiu kvalitu bezpečnosti, tým, že mení politický a sociálny podklad, z ktorého vyvierajú mocenské konflikty a bezpečnostné hrozby. Túto pridanú hodnotu musí EU naplno využiť aj v kontexte súčasných hrozieb

terorizmu či hybridnej vojny: to znamená, okrem represie, aj tlmenie systémových príčin politickej radikalizácie, ako je sociálne vylúčenie v ghettách. Podobnú rovnováhu medzi bezpečnosťou a humanizmom musíme hľadať aj v otázke hraníc a migrácie. EÚ potrebuje dôslednú a spoločnú kontrolu vonkajších Schengenských hraníc, no nie preto, aby sa uzavrela pred svetom, ale naopak preto, aby mohla zostať otvorená legálnej a regulovanej migrácii.

Faktom je, že očakávania, ktoré do EÚ ľudia dnes vkladajú – od vyšších plátov po fyzickú bezpečnosť – vo svojej súčasnej podobe nedokáže naplniť. Potrebuje na to inštitúcie s reálnymi právomocami, adekvátnym rozpočtom, a legitimitou pre svoje rozhodnutia. No akýkoľvek presun kompetencií na európsku úroveň, či už v rámci Lisabonu alebo novou zmluvou, už len pokračovaním technokratickej integrácie. Musí byť aj demokratickým aktom, ktorý nanovo definuje vzťah medzi európskymi občanmi a inštitúciami. Potrebujeme víziu zjednotenej Európy, ktorá je viac než len projektom osvietených elít a kde integrácia nie je synonymom odcudzenia a centralizácie. Jedným z čiastkových riešení je posilnenie role národných parlamentov v tvorbe európskej legislatívy. Ale dlhodobo musíme byť otvorení aj modelom, čo prekračujú zažitú schému.

K tomu smerujú napríklad vízie transnacionálnej demokracie, kde sú nositeľmi suverenity priamo európski občania, a kde by politická moc spočívala v decentralizovanej sieti miest, regiónov a občianskej spoločnosti. Sú to pochopiteľne utópie, ale majú svoj význam, lebo nám dávajú nádej, že iná budúcnosť je možná.

2. Obhajoba liberálnej demokracie

Druhým pilierom slovenskej zahraničnej politiky musí byť liberálno-demokratický hodnotový rámec. Je našou morálnou povinnosťou, právnym záväzkom aj strategickým záujmom hájiť hodnoty, ktoré považujeme za univerzálne: demokraciu, ľudské práva, no aj ochranu životného prostredia, udržateľný rozvoj, sociálnu spravodlivosť a rovnosť ekonomických príležitostí, práva žien, či slobodu prejavu v digitálnom priestore.

Odmietame koncepciu zahraničnej politiky, ktorá stavia tieto hodnoty do apriórneho a neriešiteľného konfliktu s našimi bezpečnostnými alebo obchodnými záujmami. Koniec koncov, ich systematické pošliapavanie – či už vo forme extrémnej chudoby, politického útlaku či environmentálnej degradácie – je zdrojom väčšiny bezpečnostných hrozieb či prekážok pre rozvoj obchodu.

Obhajoba liberálnych a demokratických hodnôt je obzvlášť dôležitá v období ich spochybnenia priamo v Európe: nielen Ruskom či Tureckom, ale aj zo strany niektorých členských štátov EÚ. Ako ukazujú príklady Poľska a Maďarska, EÚ dnes nemá funkčné nástroje, ako vymôcť dodržovanie princípov demokracie a vlády práva, zakotvených v Lisabonskej zmluve a Charte základných práv. Príslušný článok Lisabonskej zmluvy, ktorý upravuje možnosť sankcií vrátane pozastavena hlasovacích práv, je v praxi nepoužiteľný, lebo vyžaduje takmer jednomyseľný súhlas Rady. Ak si má EÚ zachovať kredibilitu ako spoločenstvo liberálnych demokracií, čo je bytostným slovenským záujmom, tento prah bude potreba znížiť.

Dnes už pritom nejde o abstraktnú debatu. Súboj o demokraciu a ľudské práva sa stáva kľúčovým rozmerom európskej (geo) politiky. Jedným z jeho prejavov je pôsobenie ruskej propagandy, často previazanej s pravicovým extrémizmom. Slovensko v tomto súboji nemôže zostať neutrálne – okrem iného aj preto, že okamih, keď začnú kolabovať inštitúcie liberálnej demokracie v Európe, bude aj momentom, keď skončí obdobie stability a mieru na kontinente.

3. Otvorený svet

Slovensko je závislé na otvorenom medzinárodnom systéme, a na tkanivách multilaterálnej spolupráce a globálnej regulácie, ktoré tento systém podopierajú. Rast našej ekonomiky je úzko spätý s postupom globalizácie a režimu voľného obchodu.

V širšom zmysle je náš spoločenský pokrok nemysliteľný bez príležitostí a spojení, ktoré nám poskytuje účasť na globálnom toku ľudí, ideí, kapitálu, služieb a tovaru.

V čase silnejúceho tlaku na výstavbu nových hraníc – fyzických či kultúrnych – musí byť Slovensko hlasom otvorenosti a inklúzie. No ak chceme zachovať otvorenosť ako organizačný princíp, musíme vnímať aj jeho zhubné účinky: na spoločenskú súdržnosť, demokratické inštitúcie, kultúrnu identitu, životné prostredie, či globálnu bezpečnosť. Súčasný model globalizácie – ekonomickej, finančnej a technologickej – prináša neúmerné zisky príliš malej skupine ľudí, a tých, čo z nej nedokážu profitovať, ženie do existenciálnej neistoty.

V strednej Európe sme doteraz z globalizačných procesov najmä ťažili, no v budúcnosti budeme čoraz viac pociťovať ich deštruktívne prejavy: v rôznych oblastiach, od premeny charaktere práce v dôsledku robotizácie po kybernetickú bezpečnosť a ochranu súkromia v digitálnom kapitalizme. Štát sa týmto výzvam musí postaviť čelom. Otvorený svet musí uchopiť ako príležitosť, nie ako hrozbu, ktorou možno ľudí strašiť a pred ktorou ich treba chrániť. No predovšetkým musí zaistiť, aby otvorený svet bol skutočne príležitosťou pre všetkých. V domácom kontexte to predpokladá rozvoj inovačného prostredia, výskumu, digitálnej gramotnosti, kvalitného školstva, a podporu sociálnej inklúzie a mobility. Vo všetkých týchto oblastiach sa môžeme oprieť o existujúce nástroje EÚ, a musíme aj trvať na ich posilnení.

EÚ je dôležitou hrádzou – respektíve membránou – medzi silami globalizácie a ich dopadmi na naše spoločnosti. No zároveň ako EÚ jediná má dostatočnú ekonomickú a regulatívnu silu, aby týmto procesom v tlačila svoju tvár a svoje hodnoty: prostredníctvom bilaterálnych obchodných dohôd, rozvojovou pomocou, nastavovaním agendy v globálnom vládnutí, bojom proti klimatickým zmenám, podporou medzinárodného práva,

či úsilím o reformu multilaterálnych inštitúcií. Faktom ale je, že dnes EÚ v mnohých týchto otázkach zaostáva za svojim strategickým potenciálom, lebo jej externé politiky zostávajú v područí záujmov – respektíve často nezájmu – členských štátov vrátane Slovenska.

4. Politický obsah

Slovensko je dlhodobo v paradoxnej situácii: naša diplomacia je omnoho kompetentnejšia a výraznejšia než naša zahraničná politika. To prináša nesporné výhody: stabilitu a predvídateľnosť slovenských pozícií v EÚ, NATO, OBSE a na ostatných medzinárodných fórach. No technokratický prístup a udržiavací režim majú svoje úskalia. Prinajmenšom sú brzdou nášho potenciálu, a v horšom prípade vedú k nerozhodnosti či skratkovitým reakciám v zlomových obdobiach, akým je aj súčasnosť.

Aj preto musíme zahraničnej politike vrátiť autentický politický obsah. To neznamena podriaďiť ju logike vnútropolitických sporov. Znamená to vtiahnuť ju do širšieho kontextu spoločenských debát. Európske či zahraničné záležitosti nesmú byť len doménou diplomatov – akokoľvek skúsených a kompetentných. Zložitosť sveta, v ktorom sa stierajú rozdiely medzi domácim a zahraničným, si vyžaduje politický prístup: a strategickú perspektívu, ktorá dovidí na súvislosti – napríklad – medzi domácimi opatreniami na zníženie skleníkových emisií a migračnými vlnami z Afriky v dôsledku sucha.

Zároveň potrebujeme zahraničnú politiku, ktorá nevisí vo vzduchoprázdne, uzavretá vo vlastnom diplomatickom jazyku, izolovaná od pohybov v spoločnosti. Naopak, vzťah Slovenska k vonkajšiemu svetu musí tieto spoločenské pohyby a ambície odzrkadľovať – podobne ako zápas proti mečiarizmu vtlačil pečať pôsobeniu našej diplomacie na západnom Balkáne či na Ukrajine. Dnes sú to zápasy o tolerantnú a otvorenú spoločnosť, o vládu práva, o integritu verejných služieb, o inkluzívny ekonomický rozvoj.

Formulácia zahraničnej politiky je zodpovednosťou exekutívy, a jej výkon musí zostať v rukách profesionálnej diplomacie. Ale jej ideové podhubie, diskurz, ktorý ju utvára, musí zahŕňať aj hlasy poslancov parlamentu, predstaviteľov samospráv, občianskej spoločnosti, vedcov, intelektuálov, umelcov, podnikateľov a občanov, aby naša zahraničná politika odrážala to, kým sme a kým chceme byť.

Hodnoty Progresívneho Slovenska

1) Progres

Veríme, že svet a spoločnosť, v ktorej žijeme je možné zlepšovať za každých okolností. Nielen v období rozmachu, ale aj v ťažkých časoch. Musí sa však spojiť kritická masa ľudí, ktorým na zmene k lepšiemu záleží. Rozvoj a napredovanie našej spoločnosti musia cítiť všetci. Tých, ktorí sú vpredu musí motivovať a povzbudzovať a tým, ktorí ostávajú vzadu musí pomáhať.

2) Sloboda

Veríme v slobodu jednotlivca, ktorej vyjadrením je liberálno-demokratický spoločenský systém. Veríme v spoločnosť, kde slobodní jednotlivci vytvárajú prostredie spolupatričnosti a v ktorej sú práva jednotlivca vyvážené záujmami spoločnosti. Schopnosť naplňať spoločný záujem a mieru empatie a solidarity považujeme za dôležité znaky slobodnej spoločnosti.

3) Rovnosť

Veríme, že spoločnosť je tvorená jednotlivcami, ktorí sú si rovní vo všetkých právach. Preto považujeme za dôležité chrániť slabších, tých, čo sú v menšine, či tých, ktorí sú akýmkoľvek spôsobom znevýhodnení, aby mohli svoje práva realizovať. Kritériami rovnosti v spoločnosti je pre nás možnosť dôstojného života pre všetkých a rozmanitosť tých, ktorí majú rovnaké práva.

4) Poznávanie a krása

Veríme v spoločnosť, ktorá umožňuje jednotlivcovi prístup k poznávaniu a kráse. Schopnosť poznávať svet okolo, kriticky ho hodnotiť, ale aj vnímať ho v momentoch harmónie považujeme za nevyhnutné pre dlhodobý rozvoj akéhokoľvek spoločenstva a jeho hodnôt.

5) Spravodlivá spoločnosť

Vyjadrením rovnosti práv je pre nás spravodlivé zaobchádzanie so všetkými členmi spoločenstva bez rozdielu. Zabezpečenie spravodlivosti, dostupnej každému v reálnom čase, považujeme za základnú povinnosť verejnej moci. Je preto zodpovednosťou tých, ktorým spoločnosť zverí výkon moci a starostlivosť o verejné statky.

6) Ekonomika ako nástroj rozvoja

Ekonomiku chápeme ako nástroj na zlepšovanie spoločnosti, nie ako cieľ jej existencie. Preto považujeme za dôležité rozvíjať slobodný trh v takej miere, ktorá umožňuje vyvážený rozvoj spoločnosti a podporovať ekonomickú politiku, ktorá chráni dôstojnosť všetkých ľudí a berie do úvahy udržateľnosť prostredia pre budúce generácie.

7) Udržateľné prostredie

Kvalitu a trvalú udržateľnosť prostredia, v ktorom naša spoločnosť existuje, považujeme za kľúčový predpoklad k jej zachovaniu a napredovaniu. Toto prostredie pre nás nie je iba fyzickým priestorom, ale aj spoločne zdieľaným právnym a hodnotovým rámcom. Kultiváciu verejného priestoru ako spoločného prostredia, ktoré je motivujúce, udržateľné a spravodlivé voči všetkým, ktorí v ňom žijú, vnímame ako nevyhnutnú úlohu spoločnosti.

8) Demokratické inštitúcie

Veríme v posilňovanie moderných, otvorených a efektívnych demokratických verejných inštitúcií, ktoré sú najlepším nástrojom na formovanie a ochranu spoločenských hodnôt a vytváranie verejných

statkov. Inteligentné formy regulácie považujeme za nástroje na vytvorenie rovnosti príležitostí, ochranu slabších a znevýhodnených a zvelaďovanie verejného priestoru.

9) Európa a svet

Veríme, že hranice štátu, v ktorom žijeme, nie sú hranicami našich hodnôt a zodpovedností. Podporujeme integráciu a spájanie síl v rámci Európy, ale aj tesnejšie prepojenie s ďalšími krajinami vyznávajúcimi liberálno-demokratické hodnoty. Otvorenosť voči iným považujeme za najlepší spôsob budovania vlastnej identity založenej na zdieľaní rovnakých hodnôt a ich efektívnom presadzovaní. Komunikáciu, spoluprácu a solidaritu s ostatnými národmi a krajinami vnímame ako dôležitý nástroj na dosiahnutie pokoja, mieru a udržateľného života na našej planéte.

10) Budúcnosť

Sme presvedčení, že budúcnosť jednotlivcov a spoločnosti závisí na tom, ako sme pripravení na nastávajúce výzvy. Veríme preto v rozmanitú a otvorenú spoločnosť. Len takáto spoločnosť dokáže tvoriť nové nápady, nachádzať nové riešenia a pružne reagovať na výzvy, ktoré prináša rýchly vývoj spoločenských štruktúr, vedy a technológií. Veríme v budúcnosť, ktorá neprichádza, ale ktorú aktívne tvoríme. V budúcnosť, ktorá pre nás nie je hrozbou, ale príležitosťou.